Metsähallitus, luontopalvelujohtaja Timo Tanninen (0205 64 4386, timo.tanninen@metsa.fi)

Muistio **Eduskunnan asunto- ja ympäristöjaosto 21.10.2016 klo 10.00**

HE 134/2016 vp - esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2017

Mom. 35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät

Metsähallituksen luontopalvelut: tehtävät, rahoitus

Luontopalvelut (LP) vastaa Metsähallituksen julkisista hallintotehtävistä. Luontopalvelujen toiminnan yleisenä tavoitteena on luonto- ja kulttuuriarvojen säilyttäminen, luonnon ja luonnon varojen käytön kestävyyden turvaaminen sekä monipuolisten eräharrastusten mahdollistaminen. Se hoitaa Suomen arvokkaimpia luontokohteita, kuten kansallispuistoja, ja on maamme merkittävin retkeily- ja eräpalvelujen tuottaja. Luontopalvelujen hoidossa on yli 4 miljoonaa hehtaaria valtion maa- ja vesialueita. Tarjoamalla kansalaisille luonnon virkistyskäyttö- ja eräilymahdollisuuksia luontopalvelut vaikuttaa kansanterveyteen ja ihmisten hyvinvointiin. Luomalla edellytyksiä matkailuelinkeinolle luontopalvelut tuottaa paikallistaloudellisia ja työllisyyshyötyjä. LP:n toiminta rahoitetaan pääosin valtion talousarviosta.

Luontopalvelujen työllistämisvaikutuksista

LP on pystynyt suoraan säilyttämään ja välillisesti luomaan työpaikkoja myös harvaan asutulla maaseudulla ja siten tukemaan sen elinvoimaisuutta. Valtion panostus kansallispuistojen hoitoon on palautunut paikallistalouteen kymmenkertaisesti tukien yrittäjyyttä ja luoden merkittävässä määrin työpaikkoja etenkin matkailusektorille. LP:ssa tehtiin viime vuonna 520 htv. Luontopalvelut on ollut merkittävä nuorten alle 30-vuotiaiden vastavalmistuneiden ensimmäisen työpaikan tarjoaja vuosina 2010-16. Tänä aikana olemme työllistäneet noin 570 nuorta (220 htv) talousarvioiden erillismäärärahoilla ja henkilökohtaisella palkkatuella. Nuoret ovat saaneet mielekkäitä työtehtäviä ja arvokasta työkokemusta. Vuoden 2017 talousarvioesitys ei sisällä määrärahaa nuorten työllistä varten.

Lisäksi LP:lla on kansalaisjärjestöjen kanssa laajaa vapaaehtoisyhteistyötä (v. 2015 yli 3 000 henkilöä, 27 htv). LP työllistää myös avolaitosvankeja (57 htv vuonna 2015). Luontokohteissa ja niiden hyväksi tehtävällä vankityöllä on merkittävä kuntouttava vaikutus.

Rahoitus TAE 2017

Kansallispuistojen hoito ja kehittäminen rahoitetaan YM:n momentilta 35.10.52, jolle esitetään 29 406 000 €. Määrärahassa on huomioitu Hossan kansallispuiston perustaminen siirtämällä rahoitusta 240 000 euroa momentilta 30.64.50. Retkeilyalueiden ja virkistysmetsien hoitoon ja erävalvontaan esitetään 5 514 000 € MMM:n momentille 30.64.50 eli lähes 0,5 milj.€ vähemmän kuin vuonna 2014. Yli puolet LP:n kokonaisrahoituksesta käytetään luonnon virkistyskäytön palveluiden ylläpitoon ja luontomatkailun edellytysten parantamiseen.

Luontopalvelujen määrärahakehitys sekä kasvanut työkenttä

Luontopalveluiden määrärahakehitys on viime vuosina ollut suhteellisen vakaa, mutta etenkin uusien kansallispuistojen perustamisen ja luontopalveluiden hoitoon siirretyn kulttuurihistoriallisen kiinteistövarallisuuden myötä haasteet rahoituksen riittävyyden kanssa ovat merkittävästi kasvaneet. Uusien kohteiden perustamiseen on saatu erillismäärärahaa, mutta niiden ylläpito pitäisi tehdä perusrahoituksella, jonka määrä ei budjettiesityksessä kasva. Haastetta lisää luontopalveluiden perusrahoituksen ulkopuolisen hankerahoituksen käyttömahdollisuuksien hiipuminen. Hankerahoituksella on tehty paljon investointeja virkistystä ja matkailua palvelevaan infraan. Tämän ylläpito tehdään luontopalveluiden perusrahoituksella, mutta infran uusimiseen ko. rahoitus ei riitä. On myös huomattava, että uusien kohteiden myötä myös perusylläpidon tarpeita on aiempaa enemmän. Toiminnan tehokkuutta ja tuottavuutta on parannettu ja parannetaan mm. luopumalla vähäisimmän kysynnän reiteistä ja taukopaikoista ja tarkistamalla niiden laatua sekä ulkoistamalla perushuoltoa. Alla avataan yksityiskohtaisemmin nyt ajankohtaisia rahoitustarpeita.

Kulttuurihistoriallisten kohteiden hoito ja kehittäminen
Eduskunta on viime vuosina myöntänyt luontopalveluille erillismäärärahan kulttuuriperintökohteiden hoitoon ja kunnostamiseen. Lisäksi erillismäärärahoja on saatu Saaristomeren Örön ja Helsingin edustan Vallisaaren ja Kuninkaansaaren palvelujen kehittämiseen. Örö avattiin yleisölle kesällä 2015 ja Vallisaari-Kuninkaansaari 2016.

Luontopalvelujen hallinnassa olevan valtion strategisen kulttuurihistoriallisen kiinteistövarallisuuden käyttö- ja ylläpitokulut ovat vuosittain noin 1,550 miljoonaa euroa ja muun kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kiinteistövarallisuuden ylläpitokulut 0,2 miljoonaa euroa eli yhteensä 1,750 miljoonaa euroa. Vuoden 2017 kehyksiin sisältyy näihin tarkoituksiin yhteensä 350 000 euroa, joten lisärahoitustarve vuodelle 2017 olisi 1,4 miljoonaa euroa. Lisäresursseilla varmistettaisiin asiakasturvallisuus, paikallistaloudellisten vaikutusten kasvu ja korjausvelan väheneminen. Lisäksi Örön ja Vallisaaren-Kuninkaansaaren vaiheen II kunnostustarpeet ovat noin 4 milj. euroa.

Kansallispuistoverkoston kunnossapito ja kehittäminen
Kansallispuistoihin tehtiin viime vuonna yli 2,6 milj. käyntiä ja arvokkaille kulttuuriperintökohteille 0,77 miljoonaa käyntiä. Kaikille Metsähallituksen erityisalueille tehtiin yli 6 milj. käyntiä. Kansallispuistojen kävijöiden rahankäytön kokonaistulo- ja työllisyysvaikutukset paikallistalouteen olivat 141,5 milj. € ja 1 400 htv (luku ei sisällä Metsähallituksen omaa henkilöstöä). Kaikilla Metsähallituksen erityisalueilla vastaavat luvut olivat yhteensä 214 milj. € ja 2 100 htv. Vaikutukset syntyvät matkailijoiden yrityksiltä ostamista tuotteista ja palveluista, vetovoima syntyy hyvin hoidetuista ja varustelluista alueista.

Luonnossa kulkeminen ja eräharrastukset ovat myös terveydenhuollon ja kansanterveyden näkökulmasta merkittävä taloudellinen mahdollisuus. Metsähallituksen selvityksien mukaan kävijä kokee saavansa hyvinvointia keskimäärin 208 euron arvosta yhdestä vierailusta kansallispuistoon. Kaikkien Suomen kansallispuistoissa vuonna 2013 vierailleiden henkilöiden kokemien terveysvaikutusten itsemääritellyksi rahalliseksi arvoksi on laskettu Metsähallituksen selvityksessä yhteensä 226 miljoonaa euroa. Uudet luvut raportoidaan ensi vuoden alussa.

Suomi tunnetaan maailmalla parhaiten puhtaasta luonnostaan, ja rajakyselyjen mukaan luonto on Suomeen tulevien matkailijoiden tärkein syy tulla maahamme. Kansallispuistot ovat kansainvälinen brändi. Suomen kansallispuistojen tuotteistus ja markkinointi aiempaa laajemmin eurooppalaisille ja aasialaisille matkailijoille on käynnistetty TEM:n Suomen matkailun tiekartan tavoitteiden mukaisesti yhteistyössä VisitFinlandin kanssa. Tavoitteena on, että kansallispuistot ovat osa Suomen matkailun maakuvaa ja kasvattavat osaltaan matkailutuloa. Sekä luonnon virkistyskäytön että luontomatkailun edistäminen kuuluvat Sipilän hallituksen hallitusohjelman kärkihankkeisiin.

Vuonna 2016 palveluvarustusta on parannettu mm. Selkämeren, Etelä-Konneveden, Perämeren ja Urho Kekkosen kansallispuistoissa, Merenkurkun maailmanperintöalueella sekä Hossassa ja Porkkalassa. Matkailun kehittämiseksi ja kohteiden matkailullisen vetovoiman säilyttämiseksi ja lisäämiseksi välittömiä korvaus- ja uudisinvestointitarpeita olisi yhteensä noin 10 miljoonan euron edestä.

Suojelualueiden ennallistaminen ja METSO toimintaohjelma
Luonnontilaisten ekosysteemien säilyttäminen ja heikentyneiden ekosysteemien kunnostaminen on tärkeää sekä luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalvelujen säilymisen että ilmastonmuutoksen hillinnän ja siihen sopeutumisen kannalta. YK:n biodiversiteettisopimuksen 10. osapuolikokouksen (Nagoya, 2010) päätöksen sekä EU:n biodiversiteettistrategian 2020 mukaan vähintään 15 % heikentyneistä ekosysteemeistä tulee ennallistaa vuoteen 2020 mennessä osana maailmanlaajuista tavoitetta.
Suojelualueiden ennallistamisella on erittäin merkittävä rooli Suomessa osana kansainvälisen tavoitteen saavuttamista. Vuoden 2010 jälkeen suojelualueilla on luontopalvelujen toimesta ennallistettu soita, metsiä ja perinneympäristöjä yhteensä 20 000 ha. Luontopalvelut on toteuttanut ennallistamista pääosin Liferahoituksella osana METSO-toimintaohjelmaa. Ennallistamistoimilla luontopalvelut työllistää merkittävässä määrin mm. paikallisia koneyrittäjiä syrjäseuduilla. Suojelualueilla on arvioitu edelleen olevan pelkästään metsien ja soiden osalta ennallistamistarvetta edelleen noin 20 000 ha. Nykyisellä rahoituksella tavoitteen saavuttaminen kestää yli 20 vuotta. Tänä vuonna ennallistamme METSO-ohjelmassa noin 1000 ha.